

קיצור דברי ימי העיבור בישראל

(מאת א"א עקביא)

ערב הראיה הראשונה של הירח בכל חודש, כי סימן אחר אין בטבע לתחילת החודש. וכי החודש הוא ירחי ברור מעצם שמו: חודש משורש „חדש“, ואין ההתחדשות אלא בכל חודש של ירח (י קמוצה = לבנה), ולכן שמו גם: ירח (י סגולה). ומטעם זה גם מובן מאילו, כי תחילת החודש נקבעת מערב הראיה הראשונה. אמנם, מסיבת התענגות השמים אפשר שלא יראה הירח בזמן הראוי, אבל ברור, כי היה דרוש רק זמן קצר כדי ללמוד מן הגסיון, כי חודשה הממוצע של הלבנה הוא בערך כ"ט יום וחצי, וכשלא נראה הירח בזמנו למדו עד מתרה לקבוע חודש אחד בן ל' יום ואחד בן כ"ט יום, עד שבאחד החדשים נראה כל סוף הירח בלילו הראשון, ולפיו יכלו לתקן את הטעות, אם טעו. יום א' בחודש נחשב לחג, כמוכח משמואל א' כ', ה, יח כד וכן ממלכים ב' ד', כג, ושם מפסוק כה: „ויהי ממחרת החדש השני“ יש להסיק, כי אם לא נראה הירח בזמנו (בערב ליום ל' לחודש), חגו ב' ימים ראש-חודש. חלוקת הימים לשבועות וקביעת יום השביעי ליום מנוחה נודעה לנו (וממנו לרוב עמי העולם) מפרשת בראשית א' עד ב' ג' וכן מעשרת הדברות (שמות כ', ה-יא; דברים ה', יב-טו). כל החגים מפורטים וקבועים בחודשיהם ובימי החדשים: בשמות י"ב, כ"ג, יד-טז, ל"ד יח, כב-כד; ויקרא כ"ג; במדבר ט' כ"ח ט"ז והלאה, כ"ט; דברים ט"ז, והם: חג הפסח והמצות, חג השבועות, יום תרועה (כיום: ראש השנה), יום כפור, חג הסוכות.

החדשים נמנים לפי מספריהם מהחודש הראשון, חודש האביב, הנקרא כיום ניסן, חוץ מד' חדשים הנזכרים לפעמים גם בשמות: אביב לניסן, זיו לאייר, איתנים לתשרי, פול למרחשון. אולם, אף אם החודש הוא ירחי, בכל זאת השנה שמשית, כי עצם המלה „שנה“ מורה על סדר ההולך ונשנה בתקופת זמן מסוימה, וזה יתכן רק בשנת חמה (אבן עזרא): וכן יש ראיות לכך מן התורה: „יהי מאורות ברקיע השמים... והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים“ (בראשית א, יד) — הרי שלשם קביעת המועדים והשנים יש לקחת בחשבון את מתלכי שני המאורות יחד, השמש והירח. בפרשת המבול (בראשית ז'), נמנים החדשים לפי מספריהם: השני, השביעי, העשירי, הראשון, ואין אפשרות לברר, אם הראשון הוא ניסן (כדעת ר' יהושע), או תשרי (כדעת ר' אליעזר). ממספרי הימים המנויים בפרשה זו יש מוכיחים (בניגוד לחשבון המסורת, סדר עולם ד' וראש השנה י"א—י"ב, שלפיו החדשים

המונח עיבור, שבהוראתו המקורית והראשונה משמעו גרימת היריון לאשה, הושאל בתלמוד גם להוספת חודש י"ג (לפי הצורך) לשנה המצטרפת בעיקר מי"ב חודשי לבנה. שכן הלוח העברי אמנם מונה את החדשים ללבנה, שמספר כל ימי אחד מהם אינו קבוע, אלא לעולם יותר מכ"ט ופחות מל', אבל הוא מקפיד, שהחגים והמועדים יהיו קבועים בשנת החמה (פסח „בחודש האביב“, שמות יג, ד; ועיי"ש כג, יד—טו ועוד). יש גם עיבור חודש, היינו הוספת יום אחד לחודש, שיהיה מלא, בן ל' יום, כנגד חודש חסר בן כ"ט יום. ולפי זה עיבור הוראתו הכללית היא גם — כל שיטת החשבון והכללים הנקבעים לשם הסדר לוח שנה בהתאם לצרכים הדתיים והחילוניים הבאים בחשבון.

ארוכה מאד היא ההיסטוריה של התפתחות העיבור (או הלוח) העברי. יש מקדימים תחילתה לזמן רב לפני תקופת מתן תורה, ומוציאים את יסודותיה הראשונים בלוח גזר*, וכן ברשימות כרונולוגיות כנעניות, בבליות ומצריות; אבל כל אלה אינן אלא השערות על יסוד אסמכתות קלושות. בדרך כלל מוסכם אצל החוקרים לחלק את דברי ימי העיבור העברי לתקופות אלה:

א. תקופת המקרא עד עזרא

בתקופה זו אין לדבר על שיטת עיבור מסוימה וקבועה, אבל מכמה מקומות בתורה אפשר ללמוד מספר פרטים חשובים. בבראשית א חוזר הפסוק: „ויהי ערב ויהי בקר יום אחד — שני — שלישי“ וכו'. הרי שתחילת היום מעת לעת נחשבת למן הערב הקודם לו. אמנם יש מסיקים דווקא מפסוק זה את ההפך, ובפרט שבאותה פרשה ובכמה מקומות אחרים הסדר הוא: יום ולילה, ביום ובלילה וכו'; ואולם בפירוט החגים והמועדים מודגשת בפירוש תחילת החג מן הערב: בין הערבים, בערב, מערב עד ערב וכד', (שמות י"ב ו יח; ויקרא כ"ג ה לב) ועוד. ולבד מזה: בחודש ירחי טבעי הדבר, כי תחילת היום כמו תחילת החודש גופו היא למן

* לוח חקלאי בכתב עברי עתיק משנת ב'תשס בערך 1000 לפני מגין נוצרים). וזהו כולו: ירחו אסיף ירחו זרע ירחו לקש ירחו פשת ירחו קציר שְׁעוּרִים ירחו קציר וגבל ירחו זמיר ירחו קיץ.

[לח]

כפי שאפשר להסיק מהפסוקים (שמות כ"ג, טז): וחג האסיף בצאת השנה; „וחג האסיף תקופת השנה“ (לד, כב); וכן סדר השנה בויקרא כ"ה ג'ה הוא מתשרי. מניין השנים נעשה לפי האישים והדורות מאדם עד יעקב, אחר כך מיציאת מצרים; ולמן דוד ושלמה עד חורבן בית א' לפי שנות המלכים.

ב. מעורא עד תקופת המשנה

השינויים וההידושים העיקריים שהונהגו בתקופה זו: שמות החדשים שהעלו עמהם הגולים מבבל: (א, ניסן, ב, אייר, ג, סיון, ד, תמוז, ה, אב, ו, אלול, ז, תשרי, ח, מרחשון, ט, כסלו, י, טבת, יא, שבט, יב) אדר; מהם: א, ג, (ד, ו, ט, י, י"א וי"ב נזכרים במקרא, על פי רוב בצירוף מספריהם מניסן. — חודש העיבור עדיין לא נזכר בפירוש. — מנחמיה ח' מסיקים, כי בזמן המדובר שם נקבע יום א' בתשרי כראש השנה, אף אם שנת המועדים הוסיפה להחשב מניסן.

על החגים המנויים בתקופה א' נוספו: חג הפורים לפי מגילת אסתר, ואחר כך, בימי החשמונאים: חג החנוכה, שניהם פחות חמורים מהחגים העיקריים, ובלי שבתון ממלאכה. — בתקופה זו נוספו גם שלושה מניינים חדשים: מניין ע' שנות גלות בבל, ששימש רק לעצמו ונסתיים עם בניית בית שני; מניין שטרות, שהיהודים החלו למנותו מתשרי שנת ג'ת"ב ליצירה (אבל לא הונהג בכל הארצות השכנות בזמן אחד, ולכן אפשר שבספרי החשמונאים וברשימות כרונולוגיות אחרות יתגלה הבדל בחצי שנה מהנ"ל). בזמן מאוחר, עם ניצחונות החשמונאים, נוסד גם המניין „לחירות ישראל“. שבו השתמשו אחדים ממלכי החשמונאים.

לוח יהודי מצרים

בתקופת עזרא ונחמיה התקיימו במצרים, בערים יב וסונה (אלפנטינה ואסואן), מושבות של עברים. צרור תעודות ושטרות שכתבו יהודים אלה בארמית נתגלה במאה (ליצירה) שעברה. בכמה מהם רשומים תאריכים משולשים: היום בחודש העברי (לפי שמות החדשים הידועים לנו כיום), היום בחודש המצרי, והשנה למלכי פרס. ח"י בורנשטיין, שחקר תעודות אלה מבחינה כרונולוגית, בא לידי מסקנה זו (פליטה מני קדם, עמ' 14-15; 18-19): „היהודים במצרים היו משתמשים בסדר חשבון זמנים בחודשי הלבנה שהיו משווים אותם מזמן לזמן עם שנת החמה בקירוב“. את השנה היו חושבים מניסן. סדר העיבור היה נעשה לפי הצורך שנתגלה בכל שנה ושנה. „גם בזמן השטרות, שהיו משתמשים בראייה לא תמיד היו קובעים ראשי חדשים על פי ראיית עיניהם, ולפעמים היו קובעים אותם (יום יומים ואולי אף ג' ימים לפני הראייה) לפי אומד הדעת ועל פי חשבוניות שהיו מסתייעים בהם, שהיו אז גסים ביותר“. למסקנות דומות הגיע גם הכרונולוג הגרמני פ' ק' גינצל בכרך ב' מספרו הגדול על הכרונולוגיה המתמטית והטכנית, עמ' 48/9. על דברי בורנשטיין נוסף את ההשערה, כי היהודים במצרים לא היו קובעים בעצמם את ראשי

הם אחד מלא, בן ל' יום, ואחד חסר, כ"ט יום), כי כל החדשים הם בני ל' יום; אבל אם כן השנה היא בת 360 יום, יתירה על י"ב חדשי לבנה שהם 354 או 355 יום, ופחותה משנת החמה שהיא יותר מ-365 יום, ואילו חשבון כל ימי המבול (לפי ז' יא וח' יג"ד), היא שנה אחת ועוד י"א יום (למן י"ז לחודש ב' בשנת ת"ר לחי נח עד כ"ז לחודש ב' בשנת תר"א), ואין פרט זה מתיישב כל צורכו אלא לפי ביאור המסורת, כי הכתוב מונה י"ב חדשי לבנה, אחד מלא ואחד חסר, 354 יום, ועוד י"א יום, ששנת החמה עודפת על י"ב חדשי הלבנה (סדר עולם ד'), ובכן הכתוב מדגיש, כי החודש ירחי, אבל השנה שמשית. שני חשבוניות אלה יחד אינם עולים יפה אלא בעבור שנה מזמן לזמן, ופרט זה יוצא בהכרח גם מן הצוויים (דברים ט"ז, א והלאה): „שמור את חודש האביב ועשית פסח“. וכן גם שאר החגים: חג שבועות אחרי ז' שבועות „מהחל חרמש בקמה“, „וחג הסוכות באספך מגרנד ומיקבך“ — כל אלה הם סימנים מובהקים הניכרים רק בשנת החמה. הכרח זה להקפיד, שהחגים הראשיים יחולו כל אחד בתקופת שנת החמה הנאותה לו, גרם למעשה להנהיג את שיטת העיבור.

אין להניח כי העיבור נעשה בתקופה ההיא לפי איזה חשבון קבוע, אבל הוא נעשה מאליו בדרך אמפירית: בכל פעם שהכירו ברור, כי אף על פי שעמדו בחודש י"ב (אדר) או ו' (אלול) בכל זאת עדיין לא הגיע זמן האביב (או: האסיף) עיברו את השנה. בכל המקרא אין שום זכר מפורש לעבור, חוץ מעיבורו של חזקיה (דברי הימים ב', ל'), והוא נעשה לא לשם דחיית הפסח לחודש האביב, אלא משום טומאת העם, כדין פסח שני (לפי במדבר ט'). אבל יש פסוקים שאפשר למצוא בהם רמז לעיבור, או שאינם מתפרשים יפה אלא בכוונה לעיבור: במלכים א' ד', ז'ח מנויים בשמותיהם ולמקומותיהם י"ב נצבים שכלכלו את שלמה המלך ואת ביתו כל אחד חודש בשנה, ובסוף אמור: „ונציב אחד אשר בארץ“; סנהדרין י"ב א: כנגד חודש העיבור. — עמוס ח' ד"ה: „שמעו זאת השואפים אביון ולשבת עניי ארץ. לאמר: מתי יעבור החודש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר“ — פסוק קשה הבנה מאד, ומתקבל על הדעת פירושו של תרגום יונתן, שהכוונה היא לחודש העיבור ולשנת השמיטה, שאז מוצאים הספסרים הזדמנות לייקר את מחיר התבואה; וע' רש"י שם. — במלכים א' י"ב, לג מסופר, כי ירבעם עשה חג „בחמשה עשר יום בחודש השמיני, בחודש אשר בדא מלבו“; במחקר מיוחד בשם „החודש אשר בדא ירבעם מלבו“ בא א"א עקביא לידי מסקנה, כי ירבעם שחזר אז ממצרים הכיר לפי מצב גיאות הנילוס, כי השנה ראויה להתעבר, כדי שחג האסיף לא יחול באמצע הקיץ, ודחה את החג לחודש שביחודה כבר נחשב לחודש השמיני, ובזה הצליח למנוע את העם מעלות לירושלים, בהוכיחו כי ביהודה אין שומרים את החג כדין התורה.

היוצא מכל האמור הוא, כי בתקופה א' של תולדות העיבור נקבעו רובי יסודות העיבור, אבל לא כלליהם המפורטים. קביעת החדשים נעשתה לפי הראיה ועיבור השנה לפי הצורך. תחילת שנת המועדים נחשבה מניסן לזכר יציאת מצרים, אבל השנה האזרחית והחקלאית נחשבה כפי הנראה מתשרי.

[לס]

החדשים, אלא היו מקבלים ידיעות על כך מארץ ישראל הסמוכה, ולהשערה זו יש יסוד באחת מהתעודות שנתגלו. וכן חשוב הפרט, כי מ־9 התאריכים הרשומים בשטרות אחד לא ברור, 2 מדויקים גם לפי הלוח שלנו. ב־1 יש הבדל של ב' ימים, וביתר התאריכים יש הבדלים בחודש בסיבת עיבור שנים שונה משלנו.

ג. מתקופת המשנה עד רבי הלל (ד'ק"ט ליצירה)

תקופת המשנה פירושה זמן שלמן ראשוני הזוגות, שירשו את מקומם ותפקידיהם של אנשי כנסת הגדולה, עד מות רבי יהודה הנשיא. בתקופה זו, בייחוד מימי יסוד הסנהדרין, הוחל לתת קבע וחוק גם לעניין קביעות החודש ועיבור השנים. כסיוע לכך שימש בלי ספק הניסיון הרב שנצטבר ברבות הימים מהשימוש למעשה בכלל קידוש החודש על פי הראייה ועיבור השנים לפי הצורך, ובעיקר בהתאם לתקופת האביב. לאט לאט הלך ונתחזר גם חשבון בתחילה גם מאד, שהלך ותוקן בדרך הניסיון מחודש לחודש ומשנה לשנה; אבל אפשר שהגיעו אליהם גם ידיעות מן החוץ, מבבל, מיוון ומרומא על חשבונות משוערים, פחות או יותר גסים, למציאת זמן המולד והתקופה. רבן גמליאל במאה ג'ת"ת כבר יש לו קבלה מפי אביו, כי אין חודשה של הלבנה פחות מכ"ט יום ומחצה וב' שלישי שעה (ראש השנה כ"ח א). וזהו הישג גדול בשעתו; ואילו ההוספה להנ"ל: „וע"ג חלקים", שזו היא המידה המדויקה כמעט, עלינו לראות בעל כרחנו כהוספה מאוחרת, שהרי אפילו במקורות מאוחרים במאה ד'ת"ק, כמו ברייתא דשמואל ובמקצת גם בפרקי דר' אליעזר מדובר על „ב' שלישי שעה" בלבד. וכן ידע ר' עקיבא בשבתו בבית הסוהר לעבר שלוש שנים מראש על פי החשבון. ואין דבר זה אפשרי אלא מתוך ידיעת זמן תקופת האביב, ולכל הפחות לפי תקופת שמואל. ואולם, חשבונות אלה, אף אם הם כבר ידועים, עדיין אין חכמי ישראל סומכים עליהם, ואינם משתמשים בהם אלא בשעת הדחק, כמו במקרה ר' עקיבא, או לשם הכחשת עדי שקר בראיית הלבנה, ואילו למעשה מוסיפים לקדש חדשים רק על פי הראייה (דבר זה נחשב למצוה בפני עצמה) ולעבר שנים לפי הצורך ולפי הסימנים שבטבע וגם על התקופה, הנעשית סוף כל סוף לגורם הראשי לעיבור; אבל בו בזמן מוסיפים לתקן ולשכלל גם את חשבונות העיבור ביחס למולד ולתקופה ולהעזר בהם יותר ויותר.

בתקופה זו הותקנו ונקבעו כל אותם הכללים לענייני העיבור, חקירת עדי הראייה, הודעת הקביעות למקומות רחוקים תחילה במשואות על ההרים, ואחר כך בשליחת שליחים מיוחדים למקומות הרחוקים, וכן תקנת יום טוב שני של גלויות, שלשם לא הספיקו השליחים לבוא; בקיצור, כל אותם ענייני העיבור המפורים בשני התלמודים, ועיקרי ענייניהם מרוכזים בסדר מופתי ובהרצאה תמציתית במשנה תורה לרמב"ם (הלכות קדוש החודש, פרקים א-ה). נעשה גם ניסיון לעבר שנים בחוץ-לארץ, שלא להיזקק לחכמי

ד. מן ד'ק"ט עד ד'ת"ר ואלה הם הפרטים החדשים שנתגלו:

א) באגרת רב שרירא גאון ובתעודות אחרות משנים שאחרי ד'ק"ט נמצאו תאריכים שאינם אפשריים לפי כללי העיבור שבידינו. תחילה חשבום ל„שיבושים", אבל אחר כך התגלה לתימהון החוקרים, כי רוב השיבושים הם ממין אחד בזה, שלפיהם חל ראש השנה בא' בשבת, ואלו לפי הלוח המקובל: „לא אד"ו ראש". „שיבוש" דומה לזה נמצא גם בימינו לפני שנים מספר באחת המצבות משנת ד'רס"ג שנתגלתה בצוער בדרום ים המלח. ב) אחר כך (למן שנת ה'תרנ"ב) נתגלו תעודות מן הגניזה על מחלוקת רב סעדיה ובן מאיר בדבר קביעות השנים ד'תרפ"ב—פ"ד, שכמעט לא היתה ידועה קודם לכן, ובהן דרש בן מאיר להוסיף על גבולי הדחיות לפי הלוח המקובל תרמ"ב חלקים, ואיש לא יכול להבין מה טיבם וטעמם של חלקים אלה, ואף בורגשטיין ויפה גסתכנו תחילה בביאורים מוטעים, אבל על כל פנים נתברר, כי אילו היה הלוח המקובל קבוע ועומד למן שנת ד'ק"ט, אי אפשר הוא שיבוא אדם אחרי תק"ס שנה להטיל בכלליו ספק ולשנותם, אם כן ברור, שכללים אלה נקבעו רק לפני זמן לא רב מזמן המחלוקת. ג) לסוף נתגלה שוב מהגניזה מכתב מראש הגולה בבבל משנת ד'תקצ"ו, שממנו

[מ]

ולשם כך השמיטו הראשונים שיעור פחות מחצי שעה, וה-
אחרונים הוסיפו שיעור פחות מחצי שעה. משום כך נתהווה
בין מולדות שניהם ההבדל של תרמ"ב חלקים, שגרם לשינוי
בקביעות למעשה רק אחרי יותר משמונים שנה (ד'תרפ"ב).
וזו היתה סיבת מחלוקת בן מאיר שטען כנגד רב סעדיה, כי
דעת חכמי ארץ-ישראל מכריעה.

אשר לחשבון התקופות סובר יפה, כי בתקופת שמואל
(השנה היוליאנית) השתמשו היהודים רק זמן מועט מאד,
כי הכירו מהר את פסלותה, ואילו תקופת רב אדא מעולם
לא נקבעה למעשה במכוון, כי בניגוד לחשבון המולד היה
הוועד מסופק במידת השנה האמיתית ובחר להשאיר את
הדבר בלי החלטה, עד שיתברר בעתיד, ולעת-עתה רק קבע
את סדר העיבורים במחזור של י"ט ושאר כללי העיבור,
ולוח זה, שהיה מותאם לשעתו ולכמה שנים אחריה בדיוק
גמור, נתקדש ולא תוקן עוד. אחר כך באו בעלי חשבונות
ומצאו את מידת השנה היוצאת ממילא מהמצב העובדתי
שנוצר מהכללים הנ"ל, וייחסו תקופה זו בלי שום יסוד לרב
אדא (הרמב"ם אינו מזכיר כלל שם זה). ככה נחתם העיבור
בסוף מאה ד'תק, בלי שנתכוון הוועד לחיתומו, והלוח
המקובל בדיניו הונהג רק משנת ד'ת"ר. — הרצאת כל כללי
ופרטיו ראה הלכות קדוש החדש לרמב"ם פרקים ו'י'. הרצאה
מודרנית בספרים: הלוח העברי לא' לאדיגר, ניו-יורק
ה'תשד (ויש להצטער על שהשוואות מגוינים שונים מוטעה
בספר זה); הלוח ושמושו בכרונולוגיא לא"א עקביא ירושלים,
ה'תשי"ג.

וכמו בתקופות הקודמות, כן גם בתקופה זו, האחרונה
לתולדות העיבור, נוסד מגיין חדש, הלא הוא מגיין היצירה
(ע"ש), שלפי מסקנות א"א עקביא במחקר על ברייתא
דשמואל המציאו בעל הברייתא הנ"ל בערך בשנת ד'תקלו
מתוך חשבון מוטעה כפליים של השוואת מידת החודש
למידת שנת החמה. רב סעדיה (שמנה כתלמוד וככל הגאונים
לבריאת עולם, היינו לאדם) מתרעם על המונים למגיין יצירה
זה, ובכל זאת נתקבל ונתפשט בישראל כמגיין הראשי. הוא
נזכר לראשונה בספרו של ר' שבתאי דונולו (איטליא, לערך
ד'תשו) ובספר תנא דבי אליהו (ד'תשלד) וראה לעיל עמ' 575.

נודעו שני דברים מפליאים, ראשית, כי אף קביעות שנת
ד'תקצ"ו שונה מקביעותה הראויה לפי הלוח המקובל; ושנית
מודיע ראש הגולה, כי אף בימיו אין חכמי בבל קובעים
מועדים על דעת עצמם, אלא סומכים רק על החלטות חכמי
ארץ-ישראל. מלבד זה גילה ח"ז סלוניםמסקי בשעתו, כי מידת
החודש כ"ט י"ב תשצ"ג, המונחת ביסוד הלוח העברי, לקוחה
מאלמגסטי לתלמי, אבל שיעורי המולדות בלוח העברי גדולים
בתת"נ חלקים (יותר ממ"ז דקות) ממולדות תלמי על אופק
אלכסנדריא, והוא לא ידע לבאר את טעם הדבר, שהרי
ההבדל באורך הגיאוגרפי בין אלכסנדריה לירושלים אינו
עולה אלא לשפ"ד חלקים (21.1/3 דקה)*.

כדי להתיר את כל סבך הבעיות, הסתירות והחידות האלה
חיבר ר' צ"ה יפה (שעזר הרבה לח"י בורגשטין במחקריו,
ואף הוא עצמו נעזר מהם) את ספרו קורות חשבון העבור
(הוצאת „דרום", ירושלים, תרצ"א), שבו גילה כמעט את
כל סודות העיבור, שעדיין לא נגלו בימיו. יארכו ויקשו הדברים
יותר מדי, אילו אמרנו למסור פה אפילו רק תמצית תוכנו
בקיזור נמרץ, ואף אין הדברים שווים לכל נפש, אלא
למומחים לאותו מקצוע בלבד, ואלה יקראוהו במקורם
הראשון. מה שניתן להגיד במשפטים כוללים הרי זה הוא:
מימי רבי עקיבא התקיים ועד מיוחד לענייני עיבור, שהיה
הולך ומתקן ומשכלל את כללי העיבור וחשבונותיו לפי
הניסיונות של הדורות הקודמים והידיעות החדשות שרכש
הוועד עצמו. דחיית ראש השנה מיום א' בשבת נקבעה בערך
בשנת ד'ת, בערך במחצית ב' של מאה ד'תק נתרגם לעברית
הספר אלמגסטי לתלמי, ובו מצא הוועד את מידת החודש
האמצעית, ומניסיונו הרב הכיר אותה כמדויקת כל צורכה,
ולכן החליט לקבלה כיסוד לחישוב המולדות בלוח העברי,
ולשם כך העביר את מולדות תלמי לאופק ירושלים בהוספת
שצ"ו חלקים (כפי שקצב תלמי עצמו בספר הגיאוגרפיה
של), ואחר כך חשב הוועד לאחור כדי למצוא בדיוק את מולד
שנת היצירה, שישמש עיקר לחשבון המולדות. הוועד הצטרף
מחכמי ארץ-ישראל ומחכמי בבל. הראשונים עשו את החשבון
למולד ניסן של שנת יצירה (כדעת ר' יהושע), והאחרונים
לתשרי של א' לאדם (כדעת ר' אליעזר). אלה ואלה החליטו
לעגל את השעה של מולד היסוד, שיהא קל וגנוח לזכירה,

* ראה דברי עקביא בספר „ארשת" (ה'תשל"ב), עמ' 395/4.